

Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi

Journal of Academic Language and Literature

[Cilt/Volume: 9, Sayı/Issue: 2, Temmuz/July 2025]

Recep DEMİR

<https://orcid.org/0000-0002-7021-128X>

Araş. Gör. Dr.

ozturk.abdulkadir@ayu.edu.kz

Ondokuz Mayıs Üniversitesi

<https://ror.org/028k5qw24>

İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi

Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Mitostan Moderniteye: Türkiye’de Kurt Motifinin Güncel Yansımaları

*From Mythos to Modernity: Current Reflections of the Wolf
Motife in Turkey*

Araştırma Makalesi | *Research Article*

Geliş Tarihi | *Date Received*: 23.05.2025

Kabul Tarihi | *Date Accepted*: 25.06.2025

Yayın Tarihi | *Date Published*: 20.07.2025

Atıf | *Citation*

Demir, R. (2025). Mitostan Moderniteye: Türkiye’de Kurt Motifinin Güncel Yansımaları. *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*, 9(2), 1228-1248. <https://doi.org/10.34083/akaded.1704734>

Demir, R. (2025). From Mythos to Modernity: Current Reflections of the Wolf Motife in Turkey. *Journal of Academic Language and Literature*, 9(2), 1228-1248. <https://doi.org/10.34083/akaded.1704734>

Makale Bilgisi | *Article Information*

Değerlendirme <i>Review Reports</i>	Çift Taraflı Kör Hakemlik (İki İç Hakem+İki Dış Hakem) <i>Double-blind. (Two External Referees)</i>
Etik Beyan <i>Ethics Statement</i>	Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde etik ilkelere uyulmuştur <i>Ethical principles were followed during the preparation of this study</i>
Etik Kurul Belgesi <i>Ethics Committee Approval</i>	Makale, Etik Kurul Belgesi gerektirmemektedir <i>Article does not require an Ethics Committee Approval.</i>
Etik Bildirim <i>Complaints</i>	adeddergi@gmail.com
Çıkar Çatışması <i>Conflicts of Interest</i>	Çıkar çatışması beyan edilmemiştir <i>The Author(s) declare(s) that there is no conflict of interest</i>
Benzerlik Taraması <i>Similarity Checks</i>	Yapıldı <i>Yes - iThenticate</i>
Telif Hakkı ve Lisans <i>Copyright&License</i>	Yazarlar, dergide yayımlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler. Bu çalışma Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası lisansı altında yayımlanır <i>Authors publishing with the journal retain the copyright. This work is licensed under Attribution-NonCommercial 4.0 International</i>

© Recep DEMİR | Creative Commons [Attribution-NonCommercial 4.0 International](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/)

Öz

Kurt motifi, Türk milletinin toplumsal yapısında, geleneklerinde, efsane ve destanlarında önemli bir yere sahiptir. Türk devletlerinin erken dönem mitolojilerinde ve sözlü kültür ürünlerinde kurt; ata, ana, kılavuz, rehber, kurtarıcı, güç, bağımsızlık ve aklın sembolü gibi çeşitli roller üstlenmiştir. İslamiyet öncesi Şamanist döneme ait edebi metinlerde, diğer hayvanlardan farklı olarak bir edebi motif niteliği taşıyan kurt, bu metinlerde kutsal bir unsur olarak da değerlendirilmiştir. Ergenekon Destanı’nda Türkleri yok olma tehlikesinden kurtaran ve soylarının devamlılığını sağlayan figür olarak karşımıza çıkan kurt, Oğuz Kağan Destanı’nda ise Türk ordusuna rehberlik eden bir karakter olarak betimlenmiştir. İslamiyet sonrası dönemde de bu sembolik işlevini muhafaza eden kurt motifi, Dede Korkut Hikâyeleri’nde mübareklik kazanmış, Cengizname’de ise ilahi bir ışık formunda yeryüzüne inerek Cengiz Han’ın annesiyle birleşmiş ve böylece Cengiz Han’ın doğumu kutsal bir anlatı çerçevesinde ele alınmıştır. Türk kültüründe tarihsel süreç içerisinde dönüşüme uğrasa da kurt figürü, sembolik önemini büyük ölçüde korumuştur. Günümüzde de bu motifin farklı alanlarda kullanımı yaygın olarak gözlemlenmektedir. Özellikle uluslararası toplumda Türklüğün sembolü olarak kabul edilmesi, motifin kültürel ve kimliksel bir anlam taşıdığını göstermektedir. Bunun yanı sıra, para ve pul tasarımlarında, hediyelik eşya üretiminde, şirket logolarında, spor kulüplerinin amblemlerinde, dijital oyunlarda, sinema ve televizyon yapımlarında, insan, bitki ve yer adlandırmalarında yer alması kurt motifinin modern, kültürel ve sanatsal alanlardaki etkisini ortaya koymaktadır. Bu çalışmada, kurt motifinin tarihsel süreç içerisindeki anlamı incelenerek, günümüzde de Türk kültüründe ve toplumsal hafızada önemli bir figür olarak varlığını sürdürdüğü örneklerle ortaya konulması hedeflenmiştir. Bu amaçla kurt motifinin tarihi süreçten gelen öneminin 21. yüzyılda Türkiye’deki yansıma alanları irdelenmeye çalışılmış ve on farklı alandaki kullanımları açıklanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kurt motifi, Türkiye, sembol, kutsal.

Abstract

The wolf motif holds a significant place in the social structure, traditions, myths, and legends of the Turkish nation. In the early mythology and oral cultural products of Turkish states, the wolf assumes various roles as an ancestor, mother, guide, leader, savior, symbol of power, independence, and wisdom. Unlike other animals, the wolf is considered a literary motif in literary texts from the pre-Islamic Shamanistic period and is also regarded as a sacred element in these works. In the Ergenekon Epic, the wolf appears as the figure that rescues the Turks from the threat of extinction and ensures the continuation of their lineage. Similarly, in the Oghuz Khan Epic, the wolf is depicted as a guide leading the Turkish army. Even after the adoption of Islam, the wolf motif preserved its symbolic function. In the Dede Korkut Stories, the wolf was attributed sacred significance, while in the Cengizname, it appeared as a divine light descending to earth, uniting with the mother of Genghis Khan, thus framing his birth within a sacred narrative. Despite undergoing transformations throughout history, the wolf figure has largely retained its symbolic importance in Turkish culture. Today, the widespread use of this motif in various domains underscores its continued cultural relevance. The wolf is recognized internationally as a symbol of Turkic identity, indicating its cultural and ideological significance. Furthermore, its presence in currency and stamp designs, souvenir production, corporate logos, sports club emblems, digital games, cinema and television productions, as well as in the naming of people, plants, and places, demonstrates its influence in modern cultural

and artistic spheres. This study aims to examine the historical significance of the wolf motif and provide examples of its continued presence in Turkish culture and collective memory. To achieve this, the research explores the reflections of this motif in 21st-century Turkey, analyzing its applications across ten different fields.

Key Words: Wolf motif, Turkey, usage area, holy.

Giriş

Türk kültüründe hayvanlar etrafında oluşmuş inanç ve uygulamalarla sıklıkla karşılaşmaktadır. Eski Türk dini Şamanizm'in getirdiği doğaya karşı saygılı ve iç içe yaşam şekli ile yaşadıkları coğrafyadaki hayvan çeşitliliği bu durumun ortaya çıkmasında etkili olmuştur. İslamiyet'in kabulünden sonra da İslam'ın hayvanlara ve diğer canlılara karşı olan tutumu Türklerin önceden gelen inanç ve uygulamalarının büyük değişimlere uğramadan devam etmesine olanak sağlamıştır.

İslamiyet öncesi dönemlerden başlayarak modern çağa kadar Türkler arasında devam eden hayvanlarla ilgili belli başlı motifler etrafında şekillenmiş inanış ve pratikler mevcuttur. Bunlardan bazıları; türeyiş hakkındaki inançlar, hayvan donuna girme, hayvanların yol göstericiliği ve koruyuculuğu, hayvan isimlerinin adlandırmalarda kullanılması, hayvan kurbanı gibi sıralanmaktadır. Bu inançların yanında özellikle kurt ve at ile kartal, geyik gibi hayvanlar Türk kültüründe ön plana çıkmaktadır (Polat, 2020: s. 175-205). Bu hayvanlar etrafında çeşitli semboller oluşmakta ve oluşan semboller toplumlar için farklı anlamlar taşımaktadırlar. Ayrıca toplumların sözlü ve yazılı kültürleri ve geleneksel uygulamalarında da bu hayvan sembollerine yer verilmektedir. Mitolojik anlatılarda hayvan sembolleri çok katmanlı bir yapıda görülmektedir. Sahip oldukları ve temsil ettikleri karakteristik özellikleri anlatılarda sembolik olarak sergileyen hayvanlar bazı öğreti ve mucizeler ortaya koymaktadırlar (Duydu ve Tekin, s. 2022: 1209). Kurt da Türk kültür ve mitolojisinde adı etrafında çok fazla inanç ve uygulamaya sahip hayvanlardan biri olarak günümüze kadar önemini koruyarak gelmiştir.

Türkiye Türkçesinde 'kurt' kelimesi, Türk Dil Kurumu'nun yayımladığı Türkçe Sözlük'te iki temel anlam çerçevesinde tanımlanmaktadır. Birinci anlamı biyolojik özelliklerine dayalıdır ve "Köpeklerden Avrupa, Asya ve Kuzey Amerika'da yaşayan, postu gri sarı renkli, yırtıcı, etçil memeli" şeklinde tanımlanmaktadır. İkinci anlam ise mecazi bir nitelik taşımakta olup "bir yeri, bir şeyi iyi bilen" (2011: s. 1533) gibi anlamlara gelmektedir. Bu anlamlar, kurt imgesinin yalnızca doğada var olan bir canlı olmaktan öte, insan davranışlarını ve kişilik özelliklerini ifade eden bir sembole dönüştüğünü ortaya koymaktadır.

Dilsel köken açısından değerlendirildiğinde, kurt kelimesinin "Kur/Gur/Kür" kökünden türediği ve bu kökün güç, kuvvet ve dayanıklılık gibi anlamlar taşıdığı ileri sürülmektedir (Altun, 2019: s. 94). Ayrıca, bu kök ile Türkçede "kurtarmak" fiili arasında bir bağlantı kurularak, kurt figürünün aynı zamanda tehlikelerden koruma ve kurtuluş anlamlarıyla ilişkilendirildiği düşünülmektedir. Bu durum, Türk kültürel belleğinde kurt motifinin sadece fiziksel özellikleriyle değil, aynı zamanda kurtarıcı ve koruyucu işlevleriyle de önemli bir yere sahip olduğunu göstermektedir. Türklerin tarihsel

serüveninde, destanlar ve efsaneler aracılığıyla nesilden nesile aktarılan bu motif, toplumsal hafızada derin izler bırakmış ve kimlik inşasında belirleyici bir rol üstlenmiştir.

Türk kültür coğrafyasında yer alan kurt motifine dair yapılan araştırmalar ve çeşitli tanımlamalar incelendiğinde, bu motife genel olarak bir kutsiyet ve üstünlük atfedildiği gözlemlenmektedir. Bu kutsiyetin kökeni, Türklerin eski inanç sistemlerinden biri olan Şamanizm'e dayanmaktadır. Şamanist inanışlarda doğa, ruhlar ve insan arasındaki ilişkiyi kuran unsurlar büyük bir öneme sahiptir ve kurt figürü de bu bağlamda aracı bir varlık olarak değerlendirilmiştir. Bu bağlamda, Türk mitolojilerindeki kurt kültü ile Şamanizm arasında sıkı bir ilişki olduğu savunulmaktadır. Türkler arasında kurda karşı korku ve saygı arasında bir tutum mevcuttur. Kurt bozkır hayatında korkulan bir canlı ve aynı zamanda kutsal bir ruha sahip saygı duyulan bir hayvandır. Ona duyulan saygı ve korku hiçbir zaman ona tapınmayı getirmemiştir (Akcan, 2012: s. 41). Kurt, göksel bir varlık olarak, göksel dünya varlıkları ile orta dünya insanı arasında bir aracı konumunda bulunmaktadır. Özellikle Saha Türkleri arasında yaygın olan inanışlara göre, efsanevi bazı büyük şamanların gökten inen bir kurt ile bir bakirenin birleşmesinden doğduğuna inanılmaktadır. Bu mitolojik anlatı, kurt figürünün yalnızca bir doğa unsuru olmanın ötesinde, ilahi ve kutsal bir kaynağa dayandığını göstermektedir. Ayrıca, şamanlar kamlık ayinlerinde kurt donuna bürünmekte, yani kurt kılığına girerek bu kutsal varlıkla bütünleşmektedirler. Bu dönüşüm, şamanın hem fiziksel hem de ruhsal bir aracı olarak işlev görmesini simgelemektedir. Şaman ayinlerinde kurt, yalnızca bir sembol ya da yardımcı bir unsur olmanın ötesinde, şamanın ulaşmakta zorlandığı göksel menzillere erişmesine de yardımcı olmaktadır. Zorlandığı ya da gücünün yetmediği noktalarda, kurt figürü şamanın rehberi ve destekleyici ruhu olarak devreye girmektedir. Bu durum, kurt motifinin Şamanist pratikler içinde işlevsel ve kutsal bir rol üstlendiğini açıkça ortaya koymaktadır. Kurt, aynı zamanda şamanın ruhsal âlemlerde yolculuk yapmasına ve özellikle göksel dünyaya ulaşmasına aracılık eden bir yardımcı ruh olarak değerlendirilir. Bu işlev, kurt motifine atfedilen kutsallığın kökenlerini açıklarken, onun sadece mitolojik bir unsur değil, aynı zamanda ritüel pratiklerinin de vazgeçilmez bir parçası olduğunu göstermektedir (Bağcı, 2016: s. 14).

Kurt kavramı Türk kültür ve mitolojisinin yanında diğer birçok milletin hem fiziksel hem de mitolojik anlamda geçmişinde önemli bir değer olarak yerini almıştır. Dünyanın farklı coğrafyalarında birçok ulusun atası, Tanrının elçisi, yöneticilere yol gösteren kutsal bir varlık, kağanları besleyip büyüten bir anne, milletlerin kurtarıcısı ve savaş meydanlarının zeki ve cesur kahramanı gibi işlevlerle ulusların kültür ve mitolojilerinde karşımıza çıkmaktadır (İmanov, 2021: s. 113).

1. Türk Kültür ve Edebiyatında Kurt Motifi

Türk kültür ve tarihindeki en güçlü ve anlam yüklü sembollerden biri, kuşkusuz kurt motifidir. Kurt, Türk mitolojisinde ve sözlü edebiyatında önemli bir yere sahip olup, özellikle köken anlatıları ve milli kimlik inşasında merkezi bir rol üstlenmiştir. Bu bağlamda, Türklerin kökenlerinin bir kurttan geldiğine ilişkin inanç, Bozkurt, Ergenekon ve Türeyiş destanlarında açık bir biçimde ifade edilmektedir. Bu destanlar, Türklerin zor koşullarda hayatta kalma mücadelesini ve yeniden doğuşunu sembolize

etmekte, kurt figürü ise bu eserlerde hem bir koruyucu hem de bir rehber olarak kendini göstermektedir.

Türk kültür coğrafyasında önemli bir yere sahip olan kurt motifi, tarih boyunca Türklerin toplumsal yapısını, inanç sistemlerini ve kültürel kodlarını derinden etkileyen unsurlardan biri olmuştur. Eski Türk devletlerinde boyu veya bodunu koruduğuna inanılan kutsal hayvanın (genellikle kurt) kıl, tüy gibi nesnelerinin bayrak yerine kullanılan tuğların ana malzemesini oluşturması kurda gösterilen saygının da bir göstergesidir (User, 2007: s. 843). Türk mitolojisinde ve destanlarında sıkça karşımıza çıkan kurt figürü, sadece biyolojik bir varlık olmanın ötesinde, anlam dünyasında güçlü ve sembolik bir değer taşımaktadır. Kurt motifi, özellikle Türklerin kökenlerine, kimlik algısına ve tarihsel hafızasına doğrudan temas eden bir simge olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda, kurt figürünün Türk kültüründe kahramanlık, özgürlük, bağımsızlık, liderlik ve koruyuculuk gibi kavramlarla özdeşleştiği görülmektedir.

Türkoloji alanında yapılan araştırmalar, Türk destanlarındaki kurt motifine yönelik çeşitli yaklaşımlar geliştirmiş ve bu motifin farklı anlam katmanlarını ortaya koymuştur. Destanlar, tarih öncesi dönemlerden itibaren Türk kültürel kimliğini şekillendiren unsurlar arasında önemli bir yer tutmakta olup, bu bağlamda kurt figürü destanlarda dikkat çeken başlıca sembollerden biri olmuştur. Araştırmacılar, kurt motifinin anlamını ve işlevini farklı perspektiflerden ele alarak, bu sembolün Türk kültüründe nasıl bir yer edindiğini ve hangi kavramsal çerçeveler içinde değerlendirildiğini incelemişlerdir. Bu araştırmacılar Jean-Paul Roux, Türk mitolojisi ve kültürel tarihi üzerine yaptığı çalışmada kurt motifini "ecdad hayvan" olarak tanımlamış ve bu figürün atalara duyulan saygı ve köken bilinciyle yakından ilişkili olduğunu belirtmiştir (1994: s. 153). Roux'nun değerlendirmesi, kurdun yalnızca bir doğa unsuru olmanın ötesinde, atalara dayanan köken mitiyle bütünleşmiş kutsal bir varlık olarak algılandığını göstermektedir. Bir başka değerlendirmede Türk edebiyatı ve kültür tarihi alanında önemli çalışmalara imza atan Mehmet Fuat Köprülü, Türklerin kurt neslinden geldikleri inancına atıfta bulunarak, kurt motifini "totem" kavramı çerçevesinde görmüştür (1981: s. 57). Bir diğer araştırmacı Abdülkadir İnan ise, kurt motifini "Türk millî kültür" şeklinde niteleyerek kavramın ulusal yönüne dikkat çekmektedir (1987: s. 69). İnan, özellikle kurt figürünün Türk kültüründe kolektif kimliğin inşasında oynadığı role dikkat çekerek, bu motifin tarih boyunca millî bilinç ve toplumsal dayanışma unsuru olarak işlev gördüğünü ifade etmektedir. Nihad Sami Banarlı, Türk mitolojisindeki kurt figürünü daha metafizik bir bağlamda ele almakta ve bu sembolün kimi zaman "Tanrı diye tapılan" bir varlık olarak kabul edildiğini ileri sürmektedir (1971: s. 32). Banarlı'nın değerlendirmesi, kurt motifinin ilahi ve kutsal niteliklere bürünerek, Türklerin inanç sistemlerinde önemli bir yer edindiğini göstermektedir. Bahaeddin Ögel ise, Türk devlet yapısı ve sembollerine odaklanan çalışmalarında kurt figürünü pragmatik bir bağlamda ele almış ve bu motifi "tuğ ve bayrakların tepesinde yer alan bir devlet sembolü" olarak tanımlamıştır (1995: s. 115). Ögel'in yaklaşımı, kurt motifinin yalnızca mitolojik veya dini bir anlam taşımakla kalmayıp, aynı zamanda Türk devlet geleneğinde güç, egemenlik ve bağımsızlık sembolü olarak somutlaştığını ortaya koymaktadır. Bu değerlendirmeler bir araya getirildiğinde, Türk destanlarında yer alan kurt motifinin farklı araştırmacılar tarafından çeşitli disiplinler çerçevesinde ele alındığı ve çok boyutlu anlamlar taşıdığı anlaşılmaktadır.

Kurt figürü, bir yandan Türklerin kökenini ve soy bağıını ifade eden mitolojik bir unsur olarak değerlendirilirken, diğer yandan devlet sembolizmi, dini inanışlar ve kolektif kimlik inşasında merkezi bir rol üstlenmiştir.

Türk mitolojisinin en önemli ve köklü anlatılarından biri olan Oğuz Kağan Destanı, Türk kültürünün temel unsurlarını ve inanç sistemini yansıtan pek çok sembolik öğe barındırmaktadır. Oğuz Kağan ve ordusuna yol gösteren gök tüylü ve gök yeleli erkek kurt figürü, Türklerin doğa ve hayvan sembolizmine verdiği önemi açıkça ortaya koymaktadır. Bu anlatıda kurt, yalnızca bir hayvan figürü olarak değil, aynı zamanda Tanrı'nın iradesini temsil eden kutsal bir kılavuz olarak betimlenmektedir. Oğuz Kağan Destanı'nda geçen bu sahnede, gök tüylü ve gök yeleli erkek kurt, ordunun önünde ilerleyerek doğru yolu gösterme görevini üstlenir. Kurt, Oğuz Kağan'a ve halkına hitap ederek, "Ey Oğuz! Askerini, ben kendim güdeceğim! Ordunun en önünde ben de yürüyeceğim!" (Ögel, 2014: s. 137) sözleriyle hareket çağrısında bulunup orduya önderlik etmektedir. Bu ifadeler, kurdun yalnızca fiziksel bir rehber olmakla kalmayıp aynı zamanda ilahi bir yönlendirici işlevi gördüğünü de vurgulamaktadır. Zira Sarı'ya göre bu yardım tek seferlik de değildir. Gök-kurt, Gök-börü Tanrı'nın bir habercisi olarak ihtiyaç duyulduğunda ufukta görünüp, tehlikelere karşı insanlara yol gösterir, onları korurdu (2017: s. 11). Kurt figürü Oğuz Kağan Destanı'nda, Türklerin göksel güçler tarafından korunup yönlendirildiğine ve bu kutsal rehberliğin siyasi ve askeri başarılarında belirleyici bir rol oynadığına dair inancı yansıtmaktadır.

Türk tarihinin en eski yazılı belgelerinden biri olan Orhun Kitabelerinde de kurt figürü karşımıza çıkmaktadır. Eserde benzetme yoluyla adından söz edilen kurt, Göktürk kağanının askerlerini vurgulamak ve onları övmek için kullanılmıştır. Kağanın askerleri kurda benzetilirken rakipleri ve düşmanları kurdun avı sayılan koyuna benzetilmektedir (Ergin, 2009: s. 13).

Göktürklerde kurttan türeyiş miti, Ergenekon Destanı'nda ayrıntılı bir biçimde aktarılmaktadır. Bu destana göre, Göktürkler büyük bir savaşta yenilgiye uğramış ve bu mağlubiyetin ardından halkın tamamına yakını düşmanlar tarafından katledilmiştir. Ancak bu kıyıda, on yaşında bir erkek çocuk sağ kalmayı başarmıştır. Düşmanlar, bu çocuğun ilerleyen yıllarda intikam almasını engellemek amacıyla ayaklarını kesmiş ve onu ölüme terk etmek için bataklığa bırakmıştır. Bu trajik duruma rağmen, doğaüstü bir figür olarak kabul edilen dişi bir kurt, bataklıkta bulunan çocuğu bularak onu beslemiş ve korumuştur. Zamanla bu kurt ve çocuk arasında yakın bir ilişki gelişmiş, bu bağ neticesinde çift, karı-koca hayatı yaşamaya başlamıştır. Destana göre, bu birleşimden doğan çocuklar zamanla çoğalarak farklı Türk boylarını meydana getirmiştir. Bu çocuklardan biri ise ilerleyen dönemde Göktürk Kağanlığı'nı kurmuştur (Gömeç, 2009: s. 188-190). Kahramanın bir kurt tarafından korunarak büyütülmesi ya da kahramanın macerasında ona yoldaşlık etmesini konu eden anlatıların benzerliği dikkat çekicidir (Emir, 2017: s. 220). Ergenekon destanı, Göktürklerin kökenine ilişkin mitolojik bir açıklama sunmakta ve aynı zamanda topluluğun köklerini kutsal bir figüre dayandırarak onların soyunun yüceltilmesine hizmet etmektedir. Dişi kurdun, Göktürklerin yeniden varoluş sürecinde merkezi bir rol oynaması, kurt figürünün Türk kültüründe önemli bir sembol haline gelmesine de zemin hazırlamıştır. Bu mitolojik anlatı, yalnızca bir köken

hikâyesi olmanın ötesinde, Göktürk toplumunda kimlik inşası ve meşruiyet arayışının bir parçası olarak değerlendirilebilmektedir.

Kurda atfedilen kutsiyet Türk kültür ve edebiyatının temel eserlerinden sayılan Dede Korkut Hikâyeleri'nde de kendisini göstermektedir. Özellikle Kazan Bey'in Evinin Yağmalandığı Boy adlı hikâyede, Kazan Bey'in "Kurt yüzü mübarektir" (Ergin, 2008: s. 101) ifadesi, kurdun yüzünü kutsal ve anlamlı bir sembol olarak değerlendirdiğini göstermektedir. Bu ifade, İslamiyet sonrası dönemde de eski Türk inanış ve sembollerinin kültürel hafızada yerini koruduğunu ve kurt figürüne atfedilen manevi değerın devam ettiğini ortaya koymaktadır.

Cengiznâme adlı eserde, Türk mitolojisinde olduğu gibi Moğol mitolojisinde de sıkça rastlanan kurt motifi, bu kez gökten inen parlak bir ışık formunda tasvir edilmiştir. Metinde, bu ışığın ardından ortaya çıkan varlığın "at yeleli, gök kurt" olduğu belirtilir. Kurt, ormana doğru ilerlemeden önce arkasına dönüp "Cengiz" diye seslenir. Bu olayın ardından Alango adlı kadın bir erkek çocuk dünyaya getirir ve bu çocuk, ileride Cengiz Han olarak anılacaktır. Eserde, Cengiz Han'ın doğumu doğaüstü bir olayla ilişkilendirilmiş ve onun soyunun ilahi bir kökene dayandığı vurgulanmıştır. Ayrıca, kurt figürünün eril bir kimlikle sunulması dikkat çekici olup, doğurganlık ve soy temalarının mitolojik anlatılardaki önemini pekiştirmektedir (Şişman, 2009: s. 74).

Eski Türk inanç sisteminde ve geleneksel hayatında oldukça önemli bir yer edinen kurt figürü, tarihsel süreçte değişime uğramakla birlikte günümüz Anadolu halk kültüründe izlerini korumakta ve bazı pratiklerde ortaya çıkmaktadır. Kurt motifine yüklenen anlamlar arasında en yaygın olanı, koruyucu ve nazardan sakındırıcı özellikleridir. Halk inanışlarına göre, kurda ait bazı organ ve kemik parçalarının kötü enerjilere karşı koruyucu bir işlev gördüğüne inanılmaktadır. Örneğin, kurdun dışının cepte taşınmasının kişiyi nazardan koruduğu veya yine kurdun dışının gümüşle kaplanarak gelinlerin saçına takıldığında, gelini nazardan koruyacağı, kurdun aşık kemiğinin para çantasında taşınmasının bireye maddi bolluk ve zenginlik getireceği ayrıca bu kemiğin çocuklar için bir tür nazarlık olarak da değerlendirildiği ve beşiklerine asılarak kötü gözden korunmalarını sağlayacağı inancı oldukça yaygındır (Kalafat, 2002: s. 461). Bu tür inanışlar, halkın doğa ile olan ilişkisini ve hayvanlara atfettiği mistik anlamları ortaya koyması bakımından önemlidir. Kurt gibi güçlü ve vahşi bir hayvanın koruyucu bir simge olarak kabul edilmesi, eski Türk topluluklarının doğaya bakış açılarını ve inanç sistemlerinin doğa merkezli yapısını yansıtmaktadır. Bu bağlamda, kurt motifi yalnızca bir hayvan sembolü olmanın ötesine geçerek, bireylerin yaşamlarını koruma, bereketi artırma ve kötü enerjilerden sakınma gibi işlevler yüklenen kültürel bir unsur haline gelmiştir.

Kurt figürünün günümüz halk inanç ve pratiklerinde tespit edildiği bir diğer nokta ise Safranbolu'da bulunan Kurt Dede Türbesi ve bu türbe etrafında şekillenen kurt inancında görülmektedir. Türbeleri bulunan Seyyid Hüseyin ve kardeşi Seyyid Ali, yörede Kurt Dede unvanı ile anılmaktadır. Kurt Dede olarak anılan bu şahsiyetlerin kurtlarla iletişim kurabildiğine ve onlara emir verebildiğine inanılmaktadır. Ayrıca, kötü niyetli kişileri cezalandırmak amacıyla kurtları kullandığı da ifade edilmektedir. Bu bağlamda, kurtların Kurt Dede'nin sözünden çıkmadığı ve onun buyruklarını yerine

getirdiği belirtilmektedir (Dağı ve Deniz, 2019: s. 301). Safranbolu’da bulunan bu türbede yaşayan kurt motifi, Türk halk inançlarında köklü bir geçmişe sahip olan kurt ve atalar kültürünün günümüzde de varlığını sürdürdüğünü kanıtlayan farklı bir örnek olarak değerlendirilebilmektedir.

Türk kültüründe köklü bir geçmişe sahip olan kurt motifi, yalnızca Türk destanlarında değil, modern Türk edebiyatında da önemli bir yer tutmaktadır. Bu motif, farklı dönemlerdeki toplumsal ve siyasi meseleleri ele alan çeşitli edebî eserlerin adlandırılmasında da kullanılmıştır. Halide Edip Adıvar’ın Dağa Çıkan Kurt adlı hikâyesi, vatanın işgal yıllarındaki mücadelesini yansıtırken; Kemal Tahir’in Kurt Kanunu romanı, Cumhuriyet’in ilk yıllarındaki siyasi çalkantıları ve İttihatçıların sorunlarını ele almaktadır. Ayrıca, Attilâ İlhan’ın Kurtlar Sofrası adlı eseri, 27 Mayıs Darbesi öncesindeki iş çevrelerine ve siyasi atmosferine odaklanmaktadır (Altun, 2019: s. 99-102).

Kurtla ilgili inançlar; Türk kültür coğrafyasında sadece Ortadoğu, Kafkasya ve Ulug Türkistan’da değil, Ural-Alтай ve Balkanlar’da da Türk kültürlü halkların kültür köprülerinden birisini oluşturmuştur (Kalafat, 2008: s. 309). Türk kültür coğrafyasının yanı sıra Avrupa, Amerika, Orta ve Kuzey Asya’da yaşayan birçok toplum tarafından da kurt diğer hayvanlara göre farklı bir konumda görülmekte ve kurda kutsiyet yüklenmektedir (Gülşen, 2013: s. 8-10). Bu bağlamda kurda yalnızca Türk toplumu tarafından değil, kurdun yaşam alanı olarak ifade edilen diğer birçok coğrafyadaki kavimler tarafından da kutsiyet atfedildiği sonucu çıkarılabilmektedir.

Türklerin tarihsel süreçte kurda atfettikleri bu derin anlam ve kutsiyet, yalnızca geçmişte kalmamış, günümüzde de çeşitli biçimlerde varlığını sürdürmüştür. Özellikle siyasi, kültürel ve toplumsal alanlarda kurt figürü, hâlâ güç, koruyuculuk ve bağımsızlık simgesi olarak kullanılmaktadır. Türkiye’de çeşitli semboller, bayraklar ve amblemlerde kurt motifi sıkça yer almakta ve bu motif, Türk milletinin tarihsel köklerine olan bağlılığını ve millî kimlik bilincini güçlendiren bir unsur olarak önemini korumaktadır. Kurt figürünün bu sürekliliği, Türk kültüründe geçmişten günümüze aktarılan mitolojik unsurların, toplumsal bellek ve kimlik inşasında ne denli etkili olduğunu göstermektedir. Türkoloji çalışmaları da bu motifin tarihsel ve kültürel bağlamlarını derinlemesine analiz ederek, Türk kültür coğrafyasındaki sürekliliğini ve dönüşümünü ortaya koymaya devam etmektedir.

2. Modern Dönemde Kurt Motifinin Yansımaları

2.1. Türklüğün Sembolü Olarak Kurt Motifi

Tarihsel süreç içerisinde çeşitli devletler, ulusal kimliklerini ve kültürel değerlerini temsil etmek amacıyla belirli hayvan figürlerini sembol olarak benimsemiş ve bu hayvanlara derin anlamlar yüklemişlerdir. Bu semboller, ilgili toplumların tarihî, mitolojik ve kültürel arka planlarıyla yakından ilişkilidir ve çoğu zaman millî kimliğin ve devlet ideolojisinin bir parçası olarak kullanılmaktadırlar. Zhu ve Ilsinger çalışmalarında “Ulusal hayvan”, bir ulusun üyeleri tarafından topluluğun ortak temsili olarak geniş çapta benimsenen hayvan olarak tanımlar ve soyut olan ulus kavramını somutlaştırdığını, vatandaşlar arasında bağ kurduğunu ve birlik-beraberliği teşvik

edebileceğini ifade ederler (2023: s. 198). Örneğin, Fransa'da horoz (Embassy of France in Washington, 2007), Rusya'da ayı (Platoff, 2012: s. 99-126), Çin'de ve Japonya'da ejderha (Visser, 2008), İspanya'da boğa (Screti, 2020: s. 1-20), Amerika Birleşik Devletleri'nde kartal (Nix, 2021) ve İngiltere'de aslan (Tutaysalgır ve Arı, 2023: s. 434-453) gibi hayvanlar ulusal semboller arasında yer almakta ve her biri farklı tarihî ve kültürel anlamlar taşımaktadır. Türkiye'de ise “kurt” veya “bozkurt” figürü, özellikle Türk mitolojisi ve destanlarında önemli bir yer tutmakta olup, millî kimlik ve bağımsızlık sembolü olarak kullanılmaktadır. Ortaylı, Türk milletinin sembol olarak kurt ile özdeşleşmesini kökeninin bozkır kültürüne dayanmasına bağlamaktadır. Araştırmacıya göre kurt, Türk tarihinde sembol ve idoldür. Sadece bir parti ve grup sembolü değil, Türk milleti için önemli ve anlamlı bir semboldür (TRT: 2024). Kurt başının, işaret ve serçe parmağı kaldırılıp diğer üç parmağın önde birleştirilerek oluşturulduğu “bozkurt işareti” de Türk milliyetçiliğini ve Türkçülüğü sembolize eden bir el işaretidir. Kurdun kültürel ve mitolojik kökeninden kaynaklanan bu işaret, siyasi görüş fark etmeden tarih boyunca Türkler arasında kullanılmıştır (Afacan ve Işık Afacan, 2025: s. 1). Devletlerin bu şekilde hayvan sembollerini benimsemesi, bu sembollerin mitolojik ve tarihî anlatılarla beslenen anlam dünyasına dayanmaktadır.

Resim-1.İstiklal Marşı'nı bozkurt işareti yaparak söyleyen Türk taraftarlar (Kaynak: Url-1)

Hayvan sembollerinin benimsenmesi, sadece birer temsil aracı olmanın ötesinde, ilgili toplumun tarihî kökenlerine ve kolektif hafızasına gönderme yaparak ulusal bilinci güçlendirmektedir. Anlamlı ve mantıklı bir ulusal sembol, insanlara daima ulusal kimliklerini ve aidiyetlerini hatırlatmalıdır (Finell ve Liebkind, 2010: s. 321). Örneğin, Çin'de ejderha figürü güç, bilgelik ve koruyucu bir unsur olarak kabul edilirken; Amerika Birleşik Devletleri'nde kartal, özgürlük ve bağımsızlık ideallerini simgelemektedir. Fransa'da horoz, millî uyanış ve cesaretin bir ifadesi olarak öne çıkarken; İngiltere'de aslan, kraliyet otoritesini ve gücü temsil etmektedir. Almanya'da ayı figürü ise dayanıklılık ve kuvvet sembolü olarak tarihi bağlamda anlam kazanmıştır. Türkiye'de bozkurt, özellikle Orta Asya Türk topluluklarında köklü bir mitolojik geçmişe sahip olup, Türklerin kökenlerini ve bağımsızlık mücadelelerini simgeleyen güçlü bir sembol niteliğindedir. Ayrıca Aslan'a göre, kurtların sosyal bir hayvan oluşu, lidere bağlılıkları, avlanmaları gibi özellikleriyle Türklere benzetilmeleri masum gibi

görünse de gerçeklik payı mevcuttur. Türkler bu hayvanın benzetiminden tarihi arka planı nedeniyle alınganlık göstermemekle birlikte, komşuları tarafından “barbar-vahşi” manalarında kullanılmış olma ihtimali mevcuttur (2010: s. 76).

2.2. Siyasi Parti ve Grup Sembolü Olarak Kurt Motifi

Siyasi partiler ve gruplar, belirli bir ideolojik duruş, düşünsel çerçeve ya da ortak hedef doğrultusunda bir araya gelen bireylerin oluşturduğu örgütlenmelerdir. Bu tür oluşumlar, üyelerinin paylaştığı temel değerler, inançlar ve dünya görüşleri etrafında şekillenir ve bu değerler, grubun siyasal ve toplumsal yönelimlerini belirlemede merkezi bir rol oynar. Siyasi partilerin ve grupların oluşumunda ve gelişiminde, üyelerin benimsediği ortak ideolojik ilkeler kadar, toplumsal, tarihsel ve kültürel dinamikler de belirleyici olmaktadır. Bu doğrultuda, siyasi gruplar farklı sosyo-ekonomik, kültürel ya da dini temellere dayanarak ortaya çıkabilir. Kimi siyasi hareketler dini inanç ve değerleri merkezine alırken, bazıları ekonomik eşitsizliklere odaklanmakta, bazıları ise etnik ya da ulusal kimliklere vurgu yaparak faaliyet göstermektedir.

Türkiye siyasal hayatında da farklı ideolojik eğilimler etrafında örgütlenen ve toplumun çeşitli kesimlerini temsil eden siyasi parti ve gruplar bulunmaktadır. Bu gruplar içinde, "sağ görüş" olarak tanımlanan ve milliyetçi eğilimlere sahip olan partiler, tarihsel süreç içinde önemli bir yer edinmiştir. Sağ ve milliyetçi çizgideki siyasi oluşumlar, ulusal kimliği ön plana çıkararak, bu kimliğin inşasında ve güçlendirilmesinde etkili olan tarihsel olaylara, mitolojik anlatılara ve kültürel sembollere sıkça atıfta bulunmaktadır. Bu bağlamda, milli kimliği koruma ve güçlendirme söylemi, sağ ve milliyetçi ideolojilerde merkezi bir yer tutmakta; bu söylem, geçmişin tarihi ve kültürel mirasını güncel siyasal kimlik inşasında bir referans noktası olarak kullanmaktadır.

Resim-2.Sembol olarak bozkurt işaretini tercih eden siyasi partiler
(Kaynak: Url-2)

Toplumsal örgütler, görsel unsurlara dayanan mesajlarla üyeleri ile duygusal bağ oluşturarak bu bağı sürdürmeyi amaçlamaktadır (John, 1999: s. 206-207). Türkiye özelinde değerlendirildiğinde, milliyetçi ve sağ görüşe sahip siyasi parti ve grupların semboller ve figürler aracılığıyla kimliklerini güçlendirme ve destekçileriyle bağlarını kuvvetlendirme çabaları dikkat çekmektedir. Bu tür gruplar, ulusal kimliğe attettikleri önemi ve bu kimliğin korunması gerekliliğini vurgularken, çoğunlukla mitolojik ve tarihsel motiflerden beslenmektedir. Türk siyasal geleneğinde, özellikle milliyetçi

çevrelerde, bozkurt figürü önemli bir sembol olarak öne çıkmaktadır. Bozkurt, Türk kültüründe ve mitolojisinde köklü bir geçmişe sahip olup, bağımsızlık, güç ve birlik gibi temaları temsil etmektedir. Bu figür, milliyetçi hareketlerin kimlik inşasında ve destekçilerle duygusal bağ kurma süreçlerinde sıkça kullanılmakta ve milliyetçi söylemin görsel ve sembolik bir ifadesi olarak işlev görmektedir. Bu bağlamda, semboller ve mitolojik figürler, sadece birer görsel unsur olmanın ötesinde, belirli bir ideolojinin ve bu ideolojiye bağlı topluluğun kimliğini şekillendiren ve pekiştiren unsurlar olarak siyasal söylemde önemli bir yer tutmaktadır.

2.3. Toplumsal Kurum ve Kuruluşların Logosu Olarak Kurt Motifi

Dernek, sendika, cemiyet gibi benzer şekilde kurulan ve tüzel kişiliğe sahip yapılar, başta üyeler arasında olmak üzere toplum içinde dayanışmayı artırmak amacıyla kurulmaktadır. Türkiye'de dernekler, sendikalar, kurumlar ve cemiyetler, kimliklerini ve ideolojik duruşlarını yansıtmak amacıyla çeşitli semboller kullanmaktadır. Bu sembollerden biri de Türk mitolojisi ve tarihinden beslenen kurt motifidir. Özellikle milliyetçi ve bağımsızlık yanlısı söylemleri benimseyen yapılar, bu güçlü sembolü sıklıkla tercih etmektedir. Örgütlerin kurt motifini tercih etme nedenleri arasında tarihsel bağ kurma, kimlik inşası ve ideolojik mesaj verme gibi unsurlar öne çıkmaktadır. Bu motif, örgütlerin geleneksel değerlere bağlılıklarını ve bağımsızlıkçı yaklaşımlarını vurgulamalarını sağlamaktadır. Ayrıca, görsel açıdan güçlü bir imaj yaratarak üyeler arasında aidiyet duygusunu pekiştirmektedir. Bu şekilde Türkiye'de varlığını aktif olarak devam ettiren Türk Ocakları, Türk Metal Sendikası, İstanbul Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü gibi kurum ve kuruluşların yanında Milli Türk Talebe Birliği, Türk Mukavemet Teşkilatı, Kurt-ar Derneği gibi yapılar da geçmişte kurt motifini logo olarak kullanmışlardır.

Resim-3. Türk Ocakları Logosu
(Kaynak: Url-3)

Resim-4. İstanbul Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Logosu
(Kaynak: Url- 4)

2.4. Para ve Posta Pulunda Kurt Motifi

Para, bir ülkenin egemenlik ve bağımsızlık sembollerinden biri olarak kabul edilmektedir. Bir devletin kendi parasını basabilme yetkisi, onun ekonomik ve siyasi bağımsızlığının somut bir göstergesi olarak değerlendirilir. Para, yalnızca bir değişim aracı olmanın ötesinde, ulusal egemenliğin ve ekonomik yapının bir yansımasıdır. Tarihsel olarak, altın, gümüş ve bakır gibi değerli madenler para yerine kullanılmış; ancak sanayileşme ve ticaretin gelişimiyle birlikte, daha pratik ve taşınabilir olan kâğıt

paralar yaygınlaşmıştır. Kâğıt paraların tasarımında, ilgili ülkenin tarihi, kültürel ve ideolojik değerlerini temsil eden figürlere yer verilmektedir. Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş döneminde ve sonrasında basılan bazı özel paralarda, Türk kültüründe özgürlük ve bağımsızlık sembolü olarak kabul edilen kurt motifi kullanılmıştır. Bu motif, genç Cumhuriyet'in millî kimliğini ve egemenlik anlayışını yansıtan önemli bir sembol niteliği taşımaktadır.

Resim-5.Cumhuriyetin ilk yıllarında basılan bir banknot (Kaynak: Url-5)

Mektup, iletişim teknolojilerinin henüz gelişmediği ve telefonun yaygınlaşmadığı dönemlerde bireyler arasında haberleşmeyi sağlayan temel araçlardan biri olarak uzun yıllar boyunca işlevini sürdürmüştür. Mektupların üzerinde yer alan mühür, imza, damga veya pul gibi unsurlar ise hem kimlik doğrulama hem de resmi işlemleri onaylama amacı taşımış, aynı zamanda dönemin siyasi, sosyal ve kültürel dinamiklerini yansıtan semboller olarak işlev görmüştür. Bu bağlamda posta pulları, yalnızca bir ücretlendirme aracı olmanın ötesinde, ait oldukları dönemin tarihî ve kültürel izlerini taşıyan önemli belgeler niteliğindedir. Pullar, yayımlandıkları dönemin siyasi olaylarını, toplumsal yapılarını ve kültürel miraslarını yansıtarak tarihsel gelişmeleri belgelemekte ve yorumlamaktadır. Aynı zamanda posta pulları, devletlerin egemenlik ve bağımsızlık sembolü olarak da önemli bir işlev üstlenmiştir.

Resim-6.Cumhuriyetin ilk yıllarında Ergenekon'dan çıkışı sembolize eden posta pulu (Kaynak: Url-6)

Türk kültürü açısından değerlendirildiğinde tarihsel ve sembolik bir unsur olan "kurt" motifinin ülkelerin egemenlik ve bağımsızlık alameti sayılan para ve pul üzerinde yer alması, bu simgenin yalnızca kültürel bir değer taşımakla kalmayıp aynı zamanda resmi belgelerde de kullanıldığını göstermektedir. Bu durum, kurt motifinin Türk kimliği ve kültürel mirası açısından ne denli köklü ve anlam yüklü bir simge olduğunu ortaya koymaktadır.

2.5. Aksesuarlarda Kurt Motifi

Mitoloji sanatın birçok alanına kaynaklık ederek ilham vermektedir. Toplamların geçmişindeki yaşantılarını ve inanışlarını kültürel tasvirler ve hikyelerle ortaya koyan mitolojik kahraman ve olaylar sanat eserlerine de yansımakta ve tarihi bir değer kazanmaktadırlar. Modern dönemde de birçok sanatçı eserlerinde mitolojik betimlemeleri kullanmaktadır (Duydu ve Karabey Tekin, 2022: s. 1209). Kurt motifi de gerek mitolojik gerek kültürel açıdan Türkler için tarihi öneme sahiptir. Modern toplumda bu tür betimlemeler insanlara estetik açıdan hoş gelmekle beraber kişisel beğeni ölçüleri doğrultusunda da tercih edilebilmektedir. Bu amaçla kurt figürü ekonomik ve estetik değer taşıyan çeşitli tüketim ürünlerine yansımaktadır. Kurt figürü, özellikle hediyeelik eşya sektöründe sıkça kullanılan bir motif hline gelmiştir. Anahtarlık, magnet ve biblo gibi küçük ve dekoratif nesnelere doğrudan kurt şekli verilerek bu imge somutlaştırılmakta; t-shirt, yüzük, kilim ve yapboz gibi ürünler üzerine ise kurt motifi işlenerek kültürel bir kimlik yansıtılmaktadır. Bu tür ürünler, yalnızca estetik bir unsur olarak kalmayıp aynı zamanda Türk tarihine ve kültürel kimliğine duyulan bağlılığın bir ifadesi olarak da değerlendirilmektedir.

Resim-7.Kurt motifli bir yüzük (Kaynak: Url-7)

Kurt kemiği, dişi veya ona ait parçalardan yapılan bazı aksesuarların bireyi nazara karşı koruyacağına yönelik inançlardan dolayı bu tür aksesuarlar Anadolu coğrafyasında sınırlı da olsa görülmektedir. Kurdun çeşitli uzuvlarından yapılan ve nazarlık olarak görülen aksesuarların kişinin üzerinde bulunması kişisel g ve korunmanın sağlandığı inancını oluşturmaktadır. Kurt parçalarından yapılan aksesuarlar yalnızca insanlar üzerinde değil salgın hastalık dönemlerinde evcil hayvanlar üzerinde de hastalıktan korunması amacıyla tercih edilmektedir (Arık, 2021: s. 127).

Kurt figürlü aksesuarlar, bireylerin kimliklerini ve ideolojik duruşlarını yansıtan semboller arasında yer almaktadır. Bu tür sembolik objeler, tarihsel ve kültürel anlamlar taşıyarak bireylerin aidiyet hislerini güçlendirmekte ve grup kimliği oluşturma sürecinde önemli bir rol oynamaktadır. Özellikle milliyetçi veya geleneksel değerlere bağlı bireyler, kurt figürünü taşıyan aksesuarları kimliklerini görünür kılmak amacıyla tercih edebilmektedir. Bu tercihler, yalnızca estetik beğenilere dayalı olmayıp aynı zamanda bireyin siyasi ve toplumsal duruşunu dışa vurma aracı olarak değerlendirilmektedir.

Dolayısıyla, kurt figürlü aksesuarların kullanımı, büyük oranda bireyin ideolojik yönelimleriyle doğrudan ilişkili bir kimlik ifadesi olarak görülebilmektedir.

2.6. Dijital Oyunlarda Kurt Motifi

Dijital oyunlarda hayvan figürlerinin kullanımı, oyunculara belirli karakter özelliklerini ve temaları aktarmanın yaygın bir yoludur. Bu bağlamda, kurt figürü bilgisayar oyunlarında sıkça karşımıza çıkmakta ve çeşitli anlamlar taşımaktadır. Kurt figürünün dijital oyunlarda tercih edilmesinin temel nedenlerinden biri, bu hayvanın doğasına atfedilen sembolik anlamlardır. Kurtlar, özgürlük, sadakat ve liderlik gibi değerlerle ilişkilendirilir. Bu özellikler, dijital oyunlarda karakter oluşturma sürecinde oyunculara güçlü ve güvenilir bir imaj sunmak için kullanılmaktadır. Ayrıca, kurtlar sürüyle hareket eden sosyal hayvanlar oldukları için çevrimiçi çok oyunculu oyunlarda takım ruhunu ve iş birliğini simgelemek için de ideal bir figürdür. Oyuncuların bir arada hareket etme, stratejik planlama ve dayanıklılık gösterme gibi becerilerini pekiştirmek amacıyla kurt metaforu sıkça tercih edilir. Bu figür, aynı zamanda oyunun atmosferine ve anlatısına derinlik kazandırır; oyuncular, kurt sembolizmi aracılığıyla oyunun dünyasına daha fazla bağlanma fırsatı bulmaktadır.

Resim-8. Kurtlar üzerine kurulmuş bir dijital oyun (Kaynak: Url-8)

Dijital oyunlarda kurt figürü yalnızca estetik bir unsur olmanın ötesinde, karakter inşasında ve oyun temalarının iletilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Dayanıklılık, liderlik ve bağlılık gibi özelliklerin oyuncuya aktarılmasında etkili bir araç olan kurt figürü, dijital oyunların anlatı ve tasarımında güçlü bir sembolik değere sahiptir. Dijital oyun kültürünün yaygınlaşması ile birlikte Türkiye’de oynanan birçok oyunun içerisinde de kurt figürü yer almaktadır.

2.7. Belgesel, Dizi ve Sinema Filmlerinde Kurt Motifi

İnsanlık tarihinde çeşitli kültürler, hayvanları mitolojik ve sembolik anlamlar yükleyerek toplumsal hafızalarında önemli bir yere konumlandırmıştır. Türk kültüründe kurt figürü, tarihsel ve kültürel kökenleri itibarıyla özel bir anlam taşımakta olup, bu anlam sinema ve televizyon yapımlarında da yankı bulmuştur. Türk sineması ve televizyon yapımlarında kurt figürü, kahramana yol gösteren ve onu tehlikelere karşı koruyan sadık bir yardımcı olarak betimlenir. Özellikle millî ve tarihi temalı yapımlarda kurt, Türk milletinin bağımsızlık mücadelesini ve özgürlük idealini temsil eden bir sembol

olarak kullanılmıştır. Bu bağlamda, kurt figürü yalnızca fiziksel bir varlık olarak değil, aynı zamanda Türk kimliğiyle özdeşleşen bir simge olarak senaryolarda karşımıza çıkar. Ayrıca, yabancı yapımlarda da kurt, doğanın vahşi ama adaletli gücünü temsil eden bir karakter olarak kurgulanmıştır.

Resim-9. “Tarkan” filminden bir sahne (Kaynak: Url-9)

2.8. Spor Kulüplerinin Sembolü Olarak Kurt Motifi

Futbolda ve diğer spor branşlarında kulüpler görsel kimliklerini ön plana çıkarmak amacıyla arma, logo ve maskot gibi somut unsurlara başvurumaktadırlar. Simgesel değer taşıyan bu unsurlar özgün seçim, çizim, tasvir ve renklere sahiptirler. Estetik yönlerine ek olarak kulübün özelliklerini de yansıtabilirler (İmamoğlu ve Ceylan, 2019: s. 509). Spor takımlarının sembol olarak hayvan seçmesi, taraftar kimliği oluşturma ve takım ruhunu güçlendirme amacı taşımaktadır. Seçilen hayvanlar genellikle cesaret, güç, hız, birlikte hareket etme veya dayanıklılık gibi takımın temsil etmek istediği özellikleri simgelemektedir. Bu semboller, taraftarların duygusal bağ kurarak aidiyet duygusu ile takıma bağlanmasını kolaylaştırırken, kulübün değerlerini ve kimliğini görsel bir temsille güçlendirme işlevi görmektedir.

Resim-10. Kayserispor'un sembolü kurt (Kaynak: Url-10)

Kurt figürü, dayanıklılık, güç, ekip çalışması ve bağlılık gibi nitelikleri temsil etmesi nedeniyle farklı ülkelerde birçok spor kulübü tarafından arma ya da sembol olarak tercih edilmiştir. Kurtların doğasındaki bu özellikler, spor kulüplerinin sahada göstermeyi amaçladığı dayanışma ve mücadele ruhuyla örtüşmektedir. Bu nedenle, çeşitli spor organizasyonları kurdu hem logolarında hem de maskotlarında kullanarak kimliklerini ve değerlerini yansıtmayı hedeflemişlerdir.

Türkiye'de de birçok spor kulübü, kendilerini tanımlayan hayvan figürlerini arma veya maskot olarak kullanmaktadır. Bu hayvan figürleri, kulüplerin karakteristik özelliklerini

vurgulamakta ve taraftar kitlesiyle duygusal bir bağ kurulmasına katkıda bulunmaktadır. Kurt imgesi, sahip olduğu güçlü anlamlar dolayısıyla Türkiye'deki bazı spor kulüplerince de tercih edilen semboller arasında yer almaktadır.

2.9. Özel Şirket veya İşletmelerde Logo Olarak Kurt Motifi

Dünyada belli bir ekonomik büyüklüğe ulaşmış ya da vizyon sahibi şirket, kuruluş veya işletmeler genellikle kendilerine ait bir figür, simge veya logo sahibi olmaktadır. Bu işaretlerin marka kimliğini ve imajını yansıtmanın yanı sıra tanınırlığı artırmak, rakiplerden farklılaşmak, kolay hatırlanmak, müşterilerde güven oluşturup işletmeyi profesyonel kimliğe kavuşturmak gibi işlevsel yönleri de mevcuttur. Bu tür firmaların, bir hayvanı hem şirket karakterini sergilemek hem de hafızalarda yer edinmek amacıyla marka yüzü olarak kullandıkları bilinmektedir. Hayvanların fiziksel özellikleri yanında farklı karakteristik özellikleri de onların logo, maskot ve amblemlerde tercih edilmesini sağlamaktadır (Özcan, 2014: s. 61). Dolayısıyla görsel tasarımı ve seçimi işletmeler için yalnızca bir görsel oluşturma ötesinde müşterilerde oluşacak intiba açısından da önem taşımaktadır.

Özel şirketler veya işletmeler, logo tasarımında birçok kriteri birlikte değerlendirmek zorundadırlar. Bu kriterlerden biri de faaliyet gösterdikleri coğrafyanın tarihi ve kültürel değerleridir. İşletmeler, logolarında tarihi ve kültürel öğelere yer vererek köklü bir geçmişe sahip olduklarını ve toplumla bağlarını kuvvetlendirdiklerini gösterebilirler. Kurt, Türk mitolojisinde ve tarihi anlatılarda önemli bir yere sahip olup bağımsızlık, güç ve dayanıklılıkla ilişkilendirilmektedir. Türkiye bağlamında düşünüldüğünde kurt figürü de tarihi ve kültürel açıdan önem teşkil eden bir motiftir ve doğal olarak Türkiye’de ticari faaliyet gösteren işletmeler tarafından da logolarda tercih edilmektedir.

Resim-11.Kurt motifini logosuna taşıyan Petrol Ofisi (Kaynak: Url-11)

2.10. Adlandırmalarda Kurt Motifi

Türk kültüründe kişi, nesne ve yer adlandırması, toplumun tarihsel, sosyokültürel ve dilsel kimliğini yansıtan önemli bir unsurdur. Kişi adları, büyük oranda bireyin sosyal statüsünü, aile bağlarını ve kültürel mirasını simgelemektedir. Yer adları ise tarihi olaylar, coğrafi özellikler ve kültürel değerlerle bağlantılı olarak toplumun kolektif hafızasını korumaktadır. Türkçede adlandırma süreçleri, genellikle anlam derinliği ve sembolik değer taşıyan kelimeler üzerinden ilerlemektedir. Bu bağlamda, adlandırma yalnızca bir tanımlama aracı değil, kültürel aktarımın temel unsurlarından biri olarak

değerlendirilmelidir. Bu nedenle Türkçede adlandırmada kullanılan kelimeler bireylerin veya toplumun hafızasında yer edinmiş ifadelerden oluşmaktadır.

Türk kültür ve edebiyatında kendisine önemli bir yer edinen kurt motifi, bu önemini günümüzde de koruyarak sosyal hayatın birçok noktasında kendisine yer bulurken kişi, yer ve bitki adlandırmalarında da sıkça kullanılmaktadır. Türklerin İslamiyet’i kabulü öncesinde kişi adı olarak tercih edilen “böri, asena, kurt” gibi kelimeler günümüzde de hem kişi adı hem de soyadı olarak çeşitli eklerle birlikte devam etmektedir. Örneğin “bozkurt” kelimesi Türkiye Türkçesinde hem kişi adı hem de soyadı olarak sıklıkla kullanılmaktadır. Kişi adlandırmalarının yanında kurt, yer ve bitki adlandırmalarında da oldukça fazla kullanılmıştır. Kurt adı ile ilgili 18 adet bitki, 19 adet yer, 27 adet kişi adı, 23 adet deyim ve 22 adet atasözü tespit edilmiştir (Altun, 2019: s. 91). Türk kültürü içerisinde kendisine önemli bir yer edinen kurt motifi bu önemini adlandırmalarda da göstermektedir.

Sonuç

Türk kültüründe kurt motifinin önemli bir yer tuttuğu ve tarihsel süreç içerisinde çeşitli anlamlar kazandığı bilinmektedir. Kurt, Türk mitolojisi ve destanlarında simgesel değeri en yüksek hayvanlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. İslamiyet öncesi Türk toplumlarında kurt, rehber, yol gösterici, kurtarıcı, eril ya da dişil eş ve hatta kutsal niteliklere sahip bir varlık olarak anlatılmıştır. Bu bağlamda, kurt figürü yalnızca bir hayvan olarak değil, aynı zamanda doğaüstü bir varlık, ilahi bir güç ya da atalarla ilgili bir unsur olarak da değerlendirilmiştir.

Kurt motifi tarihin her döneminde Türk kültürü için önemini korumuştur. Göktürklerin kökenini açıklayan destanlarda, kurt bir kurtarıcı ve yol gösterici olarak betimlenmiştir. Ergenekon destanına göre, bir savaş sonrası sağ kalan tek Türk çocuğu bir dişi kurt tarafından büyütülmüş ve bu çocuktan Türklerin soyu devam etmiştir. Bu anlatı, kurt figürünün Türk kimliğinin oluşum sürecindeki rolünü vurgulamaktadır. Benzer şekilde, Oğuz Kağan Destanı’nda kurt, Oğuz Kağan’a yol gösteren kutsal bir varlık olarak tasvir edilmiştir.

İslamiyet’in kabulü sonrasında da kurt figürü Türk kültürel belleğinde önemini yitirmemiş, aksine çeşitli edebî ve tarihi metinlerde varlığını sürdürmüştür. Dede Korkut Hikâyeleri’nde, kurdun yüzü mübarek olarak tasvir edilmiş ve ona kutsal bir anlam atfedilmiştir. Bu anlatılarda kurt, kahramanlara eşlik eden ve onların yolunu aydınlatan bir varlık olarak yer almıştır. Ayrıca, Moğolların ve Türk-Moğol geleneğinin önemli eserlerinden biri olan Cengizname’de, Cengiz Han’ın babasının gökyüzünden kutsal bir ışık şeklinde gelen bir kurt olduğu belirtilmektedir. Bu durum, kurdun sadece Türk kültüründe değil, geniş bir Avrasya coğrafyasında da kutsal bir varlık olarak algılandığını göstermektedir. Türk halk inançları içerisinde de kurt figürüne yönelik çeşitli inanışlar varlığını sürdürmüştür. Anadolu’da özellikle kırsal kesimlerde, kurtla ilgili koruyucu ve uğur getirdiğine inanılan unsurlar bulunmaktadır. Bu tür inanışlar, kurt figürünün zaman içinde halk kültürüne entegre olduğunu ve İslamiyet’in kabulünden sonra da önemini koruduğunu ortaya koymaktadır.

Türk kültüründe kurt motifine tarihsel süreç içerisinde önemli anlamlar atfedilmiş olup, bu motifin günümüzde de farklı alanlarda yaygın biçimde kullanıldığı görülmektedir. Bu çalışmada, Türkiye’de kurt motifinin kullanım alanlarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda on farklı kullanım alanı tespit edilmiştir. Bunlar:

- Türklüğün Sembolü Olarak Kurt Motifi
- Siyasi Parti ve Grup Sembolü Olarak Kurt Motifi
- Toplumsal Kurum ve Kuruluşların Logosu Olarak Kurt Motifi
- Para ve Posta Pulunda Kurt Motifi
- Aksesuarlarda Kurt Motifi
- Dijital Oyunlarda Kurt Motifi
- Belgesel, Dizi ve Sinema Filmlerinde Kurt Motifi
- Spor Kulüplerinin Sembolü Olarak Kurt Motifi
- Özel Şirket veya İşletmelerde Logo Olarak Kurt Motifi
- Adlandırmalarda Kurt Motifi

olmak üzere çalışmada incelenmiştir.

Bu çalışmada tespit edilen kullanım alanları, kurt motifinin tarihsel süreç içerisinde Anadolu kültüründe önemini koruduğunu göstermektedir. Kurt; ata, ana, tanrı, yol gösterici ve kurtarıcı gibi sembolik anlamlar taşıması nedeniyle toplumsal bellekte saygın bir konumda yer almaktadır. Geçmişte destanlar, mitolojiler ve edebi eserlerde sıkça rastlanan bu motif, günümüzde de çeşitli alanlarda varlığını sürdürmektedir. Kültürel sürekliliğin bir göstergesi olarak kurt figürü, halk anlatıları, sanatsal ifadeler ve gündelik yaşam pratikleri içerisinde yer almakta, böylece kolektif kimliğin inşasında etkili bir unsur olmaya devam etmektedir.

Kaynaklar | References

- Afacan, E. ve I. A., Meltem. (2025). Bozkurt İşareti: sporda semboller ve anlamlar. *Kocatepe Futbol Bilimleri Dergisi*, 1(1), 1-11.
- Akcan, A. (2012). Bozkır kavimlerinde din (Göktürk dönemi sonuna kadar) [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Altun, Z. (2019). Türk kültüründe kurt kavramı üzerine bir inceleme. *Eğitim ve Toplum*, 8(22), 91-108.
- Arık, D. (2021). Anadolu ve Çuvaş Türklerinde kurtla ilgili inanış ve uygulamalar. *İdil-Ural Araştırmaları Dergisi*, 3 (2), 111-133. <https://doi.org/10.47089/iuad.993097>
- Aslan, N. (2010). Kurt motifinin Türk menşee efsanelerindeki anlamı üzerine. *Milli Folklor*, 22(87), 72-77.
- Bağcı, A. (2016). Türk kültüründe kurdun kutsiyetinin şaman mitlerindeki yeri. *Türk Dünyası*, 42, 7-14.
- Banarlı, N. S. (1971). *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Dağı, F. ve Deniz, T. (2019). Somut Olmayan Kültürel Miras kapsamında Kurt Ata Kültürünün Anadolu'ya yansıması: Safranbolu örneği. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 9(1), 294-302.
- Duydu, M. ve Karabey Tekin, A. (2022). Türk Mitolojisinde hayvan sembolizmi ve geleneksel “Şahmeran” figürünün sanata yansımaları. *İdil Dergisi*. 96, 1208-1217. <https://doi: 10.7816/idil-11-96-06>
- Embassy of France in Washington. (2007). The Gallic Rooster. 14.05.2025 tarihinde <https://franceintheus.org/spip.php?article604> adresinden edinilmiştir.
- Emir, O. (2017, Mayıs). Antik Çağ'da kahraman hükümdar mitlerinde ayırt edici bir özellik: kurt motifi. O. K. Gül ve C.C. Çakmakçı (Ed.), *I. Uluslararası Türklerin Dünyası Sosyal Bilimler Sempozyumu*. Türklerin Dünyası Enstitüsü ve Gotse Delcev Üniversitesi, ANTALYA.
- Ergin, M. (2008). *Dede Korkut Kitabı I*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Ergin, M. (2009). *Orhun Abideleri*. Boğaziçi Yayınları.
- Finell, E. ve Liebkind, K. (2010). National symbols and distinctiveness: Rhetorical strategies in creating distinct national identities. *British Journal of Social Psychology*, 49, 321-341. <https://doi: 10.1348/014466609X455190>
- Gömeç, S. (2009). *Türk Destanlarına Giriş*. Akçağ Yayınları.
- Gülşen, H. (2013). Kurt motifi üzerine bir inceleme. *Akademik Bakış Dergisi*, 39, 18-28.
- İmamoğlu, G. ve Ceylan, L. (2019). Futbol takımlarında arma, logo ve maskot kullanımı. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(66), 509-516. <https://doi.org/10.51118/konsan.2023.30>
- İmanov, A. (2021). Mitoloji ve modern dünya halklarının kültüründeki “kurt” imgesinin rolü ve işlevi ile dünya sinema filmlerindeki kurt imgesinin karşılaştırılması. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Üniversitesi.

- İnan, A. (1987). Börü=Kurt ve yok=hayır üzerine. *Makaleler ve İncelemeler I*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- John, D. R. (1999). Consumer socialization of children: A retrospective look at twenty-five years of research. *Journal of Consumer Research*. 26(3), 183–213. [https://doi:10.1086/209559](https://doi.org/10.1086/209559)
- Kalafat, Y. (2002). Gök Tanrı İnancından günümüze kadar Türk halk inançlarında kurt. XIV. *Türk Tarih Kongresi*. Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Kalafat, Y. (2008). Dedem Korkut’un Kurdu. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi (HÜTAD)*. 9, 309-324.
- Köprülü, M. F. (1981). *Türk Edebiyatı Tarihi*. Ötüken Yayınları.
- Nix, E. (2021). How did the bald eagle become America’s national bird? Retrieved from History. 14.05.2025 tarihinde <https://www.history.com/news/how-did-the-bald-eagle-become-americas-national-bird> adresinden edinilmiştir.
- Ögel, B. (1995). *Türk Mitolojisi II*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Ögel, B. (2014). *Türk Mitolojisi I*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Özcan, B. Ö. (2014). Hayvan semboller ve marka maskotlarında kullanımı. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 11(27), 53-68.
- Platoff, A. M. (2012). The “Forward Russia” flag: Examining the changing use of the bear as a symbol of Russia. *Raven: A Journal of Vexillology*, 19, 99–126. 13.01.2025 tarihinde <https://escholarship.org/uc/item/5xz8x2zc> adresinden edinilmiştir.
- Polat, K. (2020). Geleneksel Türk inançlarında hayvanlar. S. Turan (Ed.). *Kutsal ve Hayvan-Dinlerin Hayvanlara Bakışı* içinde (s. 175-205). Nobel.
- Roux, J. P. (1994). *Türklerin ve Moğolların eski dini*. A. Kazancıgil (Çev.). İşaret Yayınları.
- Sarı, İ. (2017). *Türk Tarihinde Bozkurt*. Nokta E Publishing Yayınları.
- Screti, F. (2020). The Spanish nationalist farm. The Bull, the Cow, the Donkey, the Sheep, and the Boar, as competing identity symbols. T. Fernández-Ulloa (Ed.). *Ideology, Politics and Demands in Spanish Language, Literature and Film* içinde (s. 1-20). Cambridge Scholar Publishing. 18.05.2025 tarihinde <https://escholarship.org/uc/item/5xz8x2zc> adresinden edinilmiştir.
- Şişman, B. (2009). *Cengizname Haza Kısası-i Çingiz Han*. Etüt Yayınları.
- TRT Haber. (2024). İlber Ortaylı: Bozkurt, Türk Milletinin sembolüdür. 16.05.2025 tarihinde <https://www.trthaber.com/haber/gundem/ilber-ortayli-bozkurt-turk-milletinin-semboludur-866704.html> adresinden edinilmiştir.
- Tutaysalgır, O. ve Arı, S. (2023). Aslan sembolizminin tarihsel yolculuğu ve güncel logo tasarımlarında kullanımı. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 16(41), 434-453. <https://doi.org/10.12981/mahder.1119532>
- Türk Dil Kurumu (t.y.). Türk Dil Kurumu sözlükleri. 15 Ocak 2025 tarihinde <https://sozluk.gov.tr/adresinden> edinilmiştir.

- Url-1: İstiklal Marşı'nı bozkurt işareti yaparak söyleyen Türk Taraftarlar, <https://www.trthaber.com/videoalar/taraftarimiz-istiklal-marsini-bozkurt-isareti-yaparak-okudu-73222.html> (Erişim Tarihi: 21.06.2025).
- Url-2: Sembol olarak bozkurt işaretini tercih eden siyasi partiler, 21.06.2025 tarihinde <https://chatgpt.com/> adlı yapay zeka programında oluşturulmuştur.
- Url-3: Türk Ocakları Logosu, <https://www.turkocaklari.org.tr/icerik/13/logo-gorsel> (Erişim Tarihi: 21.06.2025).
- Url-4: İstanbul Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Logosu, https://turkiyat.istanbul.edu.tr/tr/_ (Erişim Tarihi: 21.06.2025).
- Url-5: Cumhuriyetin ilk yıllarında basılan bir banknot, <https://www.capital.com.tr/haberler/tum-haberler/cumhuriyetin-ilkdonemin-e-ait-paralar-kurt-sembolu-de-var> (Erişim Tarihi: 21.06.2025).
- Url-6: Cumhuriyetin ilk yıllarında Ergenekon'dan çıkışı sembolize eden posta pulu, <https://www.yenicaggazetesi.com.tr/ataturkun-bastirdigi-ergenekon-pulu-mavi-gozlu-bozkurt-turklugun-sembolu-bozkurtu-662449h.htm> (Erişim Tarihi: 21.06.2025).
- Url-7: Kurt motifli bir yüzük, <https://www.ciceksepeti.com/925-ayar-gumus-kurt-motifli-erkek-yuzuk-kcm96974441> (Erişim Tarihi: 21.06.2025).
- Url-8: Kurtlar üzerine kurulmuş bir dijital oyun, https://store.steampowered.com/app/1567200/The_Wolf/?l=turkish (Erişim Tarihi: 21.06.2025).
- Url-9: "Tarkan" filminden bir sahne, <https://onedio.com/haber/hep-atildi-tarkan-filmlerindeki-kurt-un-hayat-sartlarini-duyunca-bir-miktar-sasiracaksiniz-1251079> (Erişim Tarihi: 21.06.2025).
- Url-10: Kayserispor'un sembolü kurt, <https://www.hunattv.com/kayserisporun-sembolu-kurt-oldu/> (Erişim Tarihi: 21.06.2025).
- Url-11: Kurt motifini logosuna taşıyan Petrol Ofisi, <https://www.petrolofisi.com.tr/medya-merkezi/logolar> (Erişim Tarihi: 21.06.2025).
- User, H. Ş. (2007). Eski Türk çağında hayvan tözlerinden devlet sembollerine. *BELLETEN*, 71(262), 843-856. <https://doi.org/10.37879/belleten.2007.843>
- Visser, M. W. ve Coleman, L. (2008). *The Dragon in China and Japan*. ColumbiaCosimo Classics. 16.05.2025 tarihinde <https://archive.org/details/cu31924021444728/page/n9/mode/2up> adresinden edinilmiştir.
- Zhu, J. ve Ilsinger, G. (2023). Political animals in the modern world: An investigation of the national animal symbol. *Studies in Ethnicity and Nationalism*, 23(2), 195-215. <https://doi.org/10.1111/sena.12396>